

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Manuale parochialium sacerdotum

[Leipzig], 1489?

[Vertauschter Bogen B aus der Stella clericorum]

[urn:nbn:de:bsz:31-310108](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-310108)

X **R**as ligandi atq; soluedi. **E**cce quanta dei benignitas et sacerdotum dignitas. qz ipse dñs qñq; per malos bonū operat. et hoc ideo ne clauēs ecclesie a fidelib; paruiendant. qz si aliqui sacerdotes nō habent ex merito. tamē hñt ex officio dignitatis et si quis sacerdotū indignus sit quod absit. hoc sibi nō tibi nocebit.

Ecce quanta potestas vobis sacerdotib; data est. qz lingue v're clauēs cell facte sunt. **Bern.** Quanta dignitatem contulit vobis deus. Quanta est prerogativa ordinis sacerdotalis. Pretulit vos regib; terre. pretulit hūc ordinē omnib; hominib;. immo. vt altius loqnar. ptulit vos angelis. thronis et dñationib;. Sicut em̄ non angelos. sed semen apzebera dit abzabe ad faciendā redemptionē. sic nō angelis sed hominibus. scilicet sacerdotibus corporis et sanguinis sui commisit consecrationē. **N**ota q; ad quicq; verba sacerdotis stantis ad altare. et dicentis vba canonis. **H**oc est em̄ corpus meū. q; bus verbis dominus dedit vsm̄ conficiendi in cena prelati. vlt in lotionē pedum discipulorum in cena cum dicebat discipulis suis. **H**oc facite quotienscumq; sumitis in meam commemorationem. idest ob mei amoris memoriam. quez exhibui in cruce passus pro vobis. **T**ūc em̄ vt dicit **Bern.** Celi celoz aperiunt et ipse christus qui est in sinu patris mox venire dignat in manus sacerdotis. cui virtutes celozum deseruiunt. et panis in altari in verum corpus christi. et vinum in eis sanguinem conuertitur et transmutatur. et sub modica forma panis totus vertitur deus verus et homo. **U**nde **Isaias.** Vere tu es deus absconditus. scz in hoc pane. vt medicine sub nebula. **P**salms. **M**irabilia opera tua domine. scz in hoc sacramento corporis et sanguinis tui. et ala meā cognoscat nimis. scz credendo firmif.

Um ergo tante dignitatis sit sacerdos. q; creator sine sui creatoris. et totius creature ipsum perdere vel dānare inconueniens est. vñ **Isido.** Sicut patrē interficere filiū impossibile est. sic creatorē perdere creaturā. inconueniens est. **Sic**

Bi

cut in ecclesia relique sanctorum quorum aie in cellis sunt condant. sic
ipse christus requiescit in corde digni sacerdotis **Aug.** Elegi et pro
elegi mihi cor digni sacerdotis in habitaculo dignum mee mansionis
tanquam in vase vitreo **L**icet vitrum sit de vili materia. tamen splens
didit auro et argento **S**ic sacerdos plucet dignior et maior
coram deo omnibus hominibus regibus et principibus. huiusmodi in sua
dignitate. vnde honorandi sunt sacerdotes quibus deus tanta in modo
pro omnibus hominibus contulit gratiam et honorem. vnde dominus in psalmo. **Q**ui vos au
dit me audit. et qui vos spernit me spernit **A**post. **Q**ui vos tur
bat. et indebitum iudicium portabit quicumque est ille **Z**acha. **Q**ui vos
tagit sacerdotes. offedit pupillam oculi mei **E**t dominus in psalmo. **N**o
lite tagere christos meos. quos et prophetas vocat dominus **E**t in prophetis

Egitur de alexandro rege **C** meis nolite malignari.
magno quod cum venit hierusalem ad expugnandum eam occur
rit ei sacerdos iudeorum in ornatu pontificali quesivit rex quis esset
et dictum est ei quod esset sacerdos altissimi. ipse vero descendens ab
equo humiliter inclinando honoravit eum **E**t sic iudei per eum obtinuerunt
gratiam regis **Q**uantomagis sacerdotes christianorum huius
ius temporis honorandi sunt. quia ipse deus honorat in scriptis cum camera
rij sunt et ministri **S**alomo **D**abit illis scilicet sacerdotibus electum
dei donum. et fors in templo dei altissimi. scilicet fors duplex. gratie et glori
e **D**e sorte gratie et glorie psal. **I**n manibus tuis sortes mee. et ordo
et vita electionis **D**e sorte glorie daniel **S**tabis in sorte tua in fine
dierum **S**ap. **E**cce computati sunt scilicet sacerdotes inter filios dei. et in
ter sanctos fors illozum est. scilicet sacerdotum **M**erito ergo gau
dete et benedicite vos sacerdotes domini domino. laudate et su
perexaltate eum in secula. qui vos ad tantam gloriam elegit

Enit filius hominis querere et non seducere. salutare et non dis
sipare sicut mali prelati **D**e quibus **S**a. **D**ux est iudicium his
qui male intrant. durius his qui postquam intraverunt male vi
uunt. durissimum his qui male presunt **T**res enim sunt questiones. quomodo
intraisti. quomodo vixisti et quomodo rexisti **D**e primo amice quomodo huc intra
sti non habes vestem nuptiale. **S**i forte canonicè intrasti. non prope

cum violentias. nō p̄ pretiū. nō p̄ sanguinitatē. adhuc restat
q̄ intentione aut p̄ charitatē aut p̄ cupiditatē. **S**i p̄pter deū fa-
ciat q̄ dei sūt. sicut q̄ venit ad for̄. faciat ea p̄pter q̄ venit. At ille
obmutuit. q̄ nō p̄cauit sibi de hac q̄stioe. q̄ ocul⁹ ei⁹ nō erat s̄
plex. i. itētio. igit̄ totū corp⁹ erit tenebrosū. vñ dñs. **M**itte eū i
tenebras exteriores. **S**cda q̄stio fit p̄pter ysaiam. tu q̄ es. qua-
si q̄reret q̄s h̄. q̄liter vixisti in ecclia tua. **S**i nescis r̄ndere sequit̄
tur. **A**pportari te faciā quasi apportat gallus gallinatus. q̄ ma-
ior est alijs. **E**t maiores in ecclia dei iā nihil faciūt sed minores.
Tertia questio fit p̄ hieremiā. **U**bi ē grex tu⁹ q̄ dat⁹ est tibi pe-
cus inditū. i. valde glōsū. **E**t ne credas deū posse dubitare de a-
liqua oue. dicit em̄ adhuc transibūt oues p̄ manus numerātis.
Si igit̄ nō solū p̄ vobis sed p̄ singlis subdia opozt; rōne red-
dere. q̄ durissimū putas iuditiū erit oib⁹ q̄ p̄sūt. **T**ria sūt quib⁹
optie diabolū vincim⁹. s. ardēs cogitatio. carnis mortificatio.
et acuta oratio. **D**e p̄mo psal. **I**n meditatioe mea exardescit
ignis quo fugas diabolū fulgura choruscantē. maxie si medi-
tatioes sint de passione christi. **D**e scdo ap̄ls. **L**astigo corpus
meū ⁊ in fuitutē redigo. **D**e t̄tio. **A**u. **O**ro hūilis diuinū p̄me-
ret auxiliū. **C**hrist⁹ dicit p̄ ezechiele ad p̄latū. **S**peculatozē dedi-
te domui israhel. i. laicis. **U**n̄ valde necē ē. vt sit lucidi pastores
q̄ nemo p̄t in speculo speculari lutofo. **C**hristus est sol. pastor
debet esse luna. luna em̄ nō h̄ lumē nisi a sole. ita sacerdos nō
dz recipē decorē a mūdo. sed tm̄ a christo. **I**tē sacerdos q̄ p̄ nū-
mis celebrat. videt̄ dicere cū iuda. **Q**uid vultis mihi dare et
ego vob eū tradā. q̄ nephas ē vendere dñm suū. **L**ogita q̄ p̄-
m⁹ seru⁹ vedit̄ seipm̄ suspendit. **J**udas em̄ nūmos misit i tē-
plū. **P**iores sūt sacerdotes q̄ denarios p̄ qb⁹ cantāt mittūt in
lupanar et in ventrē suū. **J**udas semel christum vendidit et de
hoc penituit. et tu forte multociens vendidisti et nō penites. ca-
ue ne desperans teipm̄ suspendas. **B**erna. **V**enient ante tri-
bunal iudicis. audietur pupilloz accusatio et grauis allegatio.

H ij

quoz vixerūt stipendijs . et nō disluerūt eoz peccata. **A**udi do
minū dicētē. **N**os comeditis pctā ppli. **E**t alibi **P**asce pasce
sed nō dicit vēde vēde. **I**tem **D** bone iesu videt̄ te aspirare
vniuersitas populi christiani. **N**ā illi in psecutiōe tua sūt pzimi
qui in ecclesia vident̄ gerere pzincipatū. **S**i quis de pupulo de
uiat ille solus perit . s; sacerdotis error multos perire facit si eti
am nō obest quantū pzodest. **B**ern. **D** sacerdos corp⁹ tuū effi
citur quottidie sepulchz christi . cor tūc per os tuū egredit̄ falsi
tas . p quod quottidie ingredit̄ veritas. **C**ur oculi tui vidēt va
nitate qui quottidie aspiciūt veritate. **C**ur man⁹ tue extendun
tur ad illicita et inania . q̄ tenēt tenētē oia. **C**ur te ingurgitas
ebrietate . q̄ tot⁹ plen⁹ debes esse bonitate. **R**ogo ergo te vt fu
gias omēz vanitate . ne in futuro pdēneris p veritate. **T**āto vti
q̄ grau⁹ cades ab alto quāto excellētius pollas dignitate offi
tio. **I**dē bern. **D** oñe pastores tui mutati sūt in tonsores . agni
in lupos . defensores i dissipatores . qui deberent esse sobrii . q̄
tidie sūt ebrii . q̄ plati . pilati . qui casti . incesti . q̄ pastores seducto
res. **N**ōne tociens repetitū est . petre amas me . pasce oues me
as . quasi dicat . nisi me pfecte diligas . id est pl⁹ q̄ te tua ⁊ tuos
nō intromittas te de cura ista . nec tu sacerdos et maxime pas
stor pro ouib⁹ . p quib⁹ effus⁹ est sanguis me⁹. **B**er. **N**ō debz
altoz ducātū suscipere q̄ nō vult alios bñ viuēdo p̄ire. **N**ullus
ita vilipēdit offitiū suū sicut clerici . fabri et agricole mane sur
gūt . sed nō ipsi . dormiūt em vsq; ad meridiē. **B**er. **M**esacerdo
tibus miseris . pditorib⁹ . forijs q̄ christū itez (quantū in eis est)
crucifigūt et sanguinē testamēti pollutū ducūt. **Q**ui manibus
pollutis . oculis impudicis . ore venenato . corde impudico . dum
ad reuerendū sacramētū nō reuerenter accedunt . angelos assis
tentes offendūt . et de singulari medicina sibi miserabiliter acq
runt eternā dānationē. **L**auete vobis prelatus . voratores vt
catuli . morte nō attēditisq̄ fauore vēdit. **D**ant̄ nummi . pecu
rant̄ puuli s; idiotē . irregulares . excōmunicati . giezite . ebriosi .
lulsores . nūquā casti . s; incesti . ve vobis . ve et frequenter ve .

Dominus transiens de hoc mōdo ad patrē eccliam. q̄
suo sacratissimo sanguine redemit fratrib⁹ suis. s. sacer
dotib⁹ regendā omisit dicens **E**xiui a p̄re et veni in mōm. iterū
relinquo mōm ⁊ vado ad p̄rem. vos oues meas custodite. p̄
quib⁹ s̄guis me⁹ effus⁹ ē. **Q**uāta sit dignitas sacerdotalis. s.
offitiū ⁊ ord̄is audiam⁹ et videam⁹. **Q**uātuncūq; em̄ sit ali⁹
quis bon⁹. tñ nō p̄t ꝑficere corp⁹ christi nisi ordinat⁹ fuerit. vt
offitiū sacerdotalis exhibeat misterii. dei autē ē offitiū tribuere et
benedictiōes. **Uñ. Aug. Sacerdotes** nō ꝑpria v̄tute b̄ndicūt
s; q; christi figurā gerūt. et ꝑp̄ eū q̄ in ip̄is ē b̄ndictiōis s̄buūt
plenitudinē. **D** sacꝝ et celeste misterii. qd̄ ꝑ vos p̄ ⁊ fili⁹ ⁊ sp̄i
ritus sanct⁹ mirabilē opat. credim⁹ q; post deū nō ē tāta gr̄a et
pt̄as sicut est vestra vñ. **Ber. Sup** pt̄ate v̄ra et tā insigni p̄ri
uilegio v̄ro stupet celū. mirat̄ tra cōtremiscit diabol⁹. abhorret
infern⁹. veret̄ hō. venerat̄ plurimū angelica celsitudo. q; vno
eodēq; momēto de⁹ qui p̄sidet in celo. in manib⁹ v̄ris ē in sa
crificio. **S; vñ** hoc dulcissime et pijsime b̄iesu vt sacerdotes q̄
sūt vt nos vermiculi et puluis et cinis te p̄ntē habere mereant
p̄ manibus. p̄ oculis. qui totus et integer sedes ad dexterā pa
tris. q̄ vnus hore momēto a solis ortu vsq; ad occasū. ab aq̄
lone vsq; ad austrū p̄esto es dñe. **Certe** nō ex debito. nō ex me
rito. sed ex voluntatis tue beneplacito p̄parasti te in dulcedine
tua pauperi de⁹. s. sacerdoti. **Hec** est vere celestis indulgētia. hec
est cumulata gl̄a. hec ē vere supercellēs gr̄a. sacerdotes tenere
deū in manib⁹. **Nullis** angeloz. nullis arch̄geloz. nullis sp̄i
tib⁹. s; hoib⁹. nō om̄ib⁹. sed tñ ord̄ini v̄ro commissā esse credi
mus celebrationē tāti misterij. vt cōsecrat⁹ in sacerdotē p̄oz⁹
ad ip̄m cōficiat in altari. qd̄ christ⁹ in cena paschali cōfecit ma
nibus suis. **In** altari quippe sacerdotū ore manibus cōficiunt
christi corpus. nō creat. nō nascit. s; quod totū in dextera patris
est. totū in manibus. totū in ore sumētis. vñ in multis et di
uersis. **D** sacerdos tu es sacer dux. sacra docens. sacrum

B. iij

na imitabilem reddunt **S**cientia et disciplina bonitatez attrahunt. scientia corrigit et disciplina pascit. Debet autem quilibet prelatus et religiosus et clericus qui alijs preeest sollicitus ee qz modo deo placeat in puritate conscientie. **Bernardus.** Manducare spiritualiter corpus christi est passionis et redemptionis eius attentius recolere sacra beneficia ad sumendum suaviter in conscientia et recolendum fideliter in memoria. **Augustinus.** Quotidie corpus christi sumere no laudo nec vitupero. Hoc est signum sepe comunicandi cum de perceptione huius sacramenti timor servilis minuitur et incendium charitatis pl⁹ augmentatur. Sed per hoc aliqui retrahunt cum de comunione deuotionem et consolationem singularem non ita percipiunt pro ut eis beneplacitum foret. Et hijs magis sua q^m que de sui videntur querere.

Venerabilis sanctitudo manuum sacerdotum. **D** felix exercitium. o mundi vere gaudium. vbi ima summis iunguntur cum christus tractat christum. sacerdos dei filium. tibi delitie sunt esse cum filijs hominum. vnde **Petrus** in canonica. Vos estis genus electum. regale sacerdotum. genus sancta. populus acquisitionis. **Augustinus.** Vos estis inquit genus electum. non solum electione temporalis prelacionis sed vt spero electionis eterne predestinationis. **Unde Aposto.** Elegit eos ante mundi constitutionem. qui nondum erant nisi predestinati. **Augustinus.** Quo elegit eos ante mundi constitutionem. qui nondum erant predestinatio. **Gregorius.** Predestinatio nihil aliud est q^m gratie presentis et glorie future preparatio. **Augustinus.** Quattuor enim requiruntur proprie ad preparationem gratie presentis et predestinationem gl^e future. Primum est voluntas tribuentis. Secundum est libertas voluntatis. Tertium est predestinatio non existentis. Quartum est meritum accipientis. alioquin nec gratia in presenti. nec sequeretur gloria in futuro. **Unde Apostolus.** Quos presciuit

hos et predestinavit cōformēs fieri imaginī filij dei. scz sacerdos
tis in tanti misterij ministerio. Idem quos predestinavit hos
et vocavit. et quos vocavit hos et iustificavit. et quos iustifica
vit illos et magnificavit. **Glosa** In predestinatione est gratia
in vocatione potentia. in iustificatione leticia. in magnificatione
gloria. **Unde** vos sacerdotes estis genus electum.

Augustinus. **P**resbiter siue sacerdos. sicut deus te e
legit et preelegit reddere rationem villicationis tue. in
quā vel quod tu in hoc seculo eligeris. dum deus electionem a
te requirit. non est dubium dare. an sacerdos sit angelus an di
abolus. **S**i vixerit in castitate corporis et anime et humilitate
est angelus. **S**i vixerit econuerso est peior diabulo. et hoc est
horribile valde malis presbiteris. **P**sacerdotes considerate ve
stre dignitatis dulcissime excellentiam. quia dñs vos ditauit
pre omnibus creaturis. **H**onorandi sunt quippe sacerdotes. q̄
bus dominus tantam in mundo pre omnibus contulit gratiā
et honorem.

Apertia. **E**cce computati sunt. scz sacerdotes inter fi
lios dei. et inter sanctos fors illozum est. scilicet sacer
dotum. **M**erito ergo gaudete et benedicite vos sacerdotes do
mini domino. laudate et super exaltate eum in secula. qui vos
ad tantam dignitatem et gratiaz elegit. **E**t gratias agite ei pro
tantis beneficijs presentibus preteritis et futuris. et eternalis
bus temporalibus et spiritualibus. et rogate suppliciter dicen
tes. **C**ōfirma hoc deus quod operatus es in nobis per immen
sam gratiam tuam in presenti. et presta vt cum omnibus nos
bis commissis et omnibus fidelibus. et cum omnibus sanctis et
angelis tuis in futuro in regno celozum confiteamur nomini
tuo sancto. et gloriemur in laude tua in eternum.

Dominus noster pontifex de vestib⁹ sacerdotalibus mi
sticam vt summus sacerdos camissiam induit in almo
vtero. scz beate virginis marie. **M**inistri vero iudeozum de
runt ei amictum alapis contextum. **H**erodes albam. quando

Illisit cum alba veste indutum **M**inistri pilati cingulum quā
do flagellis ceciderunt eum. **D**ederunt ei phanorem, quando
ligauerunt eum ad columnam. stolam sputis contextam **L**a
sulam. quando induerunt eum veste purpurea dicentes. **A**ue
rex iudeorum **L**anceam pro baculo **C**rucem pro sede episcopi
pali **S**pineam coronam pro insula **C**lauum in pedibus pro
sandalis **C**lauos in manibus pro annulo et circetheis **S**icq;
ornatus pontifex noster primo templum aspersit. missam can
tauit. **H**eli-heli. postea indulgentiam dedit dicēs **P**ater dimit
te illis. **P**relati temere credūt sibi cuncta licere **C**redidit et cal
phas oē nephas sibi phas **N**e misero mdo. ve primo. ve secdo
Ne p pontificū **D**ecus horrificū **P**ontifices muti. de iure suo
male tuti! **Q**uāuis cornuti non audent cornibus vri.

Ota sex vicibus fudit christus sanguinem suum pro
nobis. **P**rimo in circumcissione. et hoc fuit nostre red
emptiōis initium **S**ecundo in oratione. et hoc fuit nostre red
emptiōis desiderium **T**ertio in flagellatione **Q**uarto i cor
ronatione. et hoc fuit nostre redemptiōis meritū. quia liuore e?
sanati sumus. **Q**uinto in crucifixione. et hoc fuit nostre redēp
tionis pretium. tunc enim que non rapuit exsoluit **S**exto i la
teris apertione. et hoc fuit nostre redemptionis sacramentum
quia inde exiit sanguis et aqua. **S**anguis in remissionē pecc
atorum. aqua ad lauacrum baptismi sacrificandum.

finit stellig clericorum foeliciter.

In laudem libelli

Aspice presentis o clerice dicta libelli

Nomen pastoris quisquis habere voles

Terrenis nunq̄ vel paucum rebus adhere

Hunc mundum spernens-celica sola pete

Quanta mentis acie perpendere debet!

Is. qui pastoris accipit officium

Ne pro diuitijs curam sibi vendicet ipse

Et non vt populo dogmate subueniat

Crede tuo dabitur merces condigna labori

Apte si proprium rexeris ipse gregem

Illicitus si cecet amor te diuitiarum

Leueas ditis ingredier e domos

Labitur ex vero si quis tuus agnus ouili

Ad christi caulam dulcius hunc reuoca

Verus pastor oues ad summum ducat ouile

Terrenos cum artus spiritus exuerit

A. B. S.

157
[Faint circular stamp]

In laudem sancti

[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]
[Faint Latin text, likely a page header or preface]

[Faint text]

[Faint horizontal stamp]

I
an
ta
do
chr
no
yb
tie
rie
ar

